

Uitvoeringsorganisatie
Bedrijfsvoering Rijk
Ministerie van Binnenlandse Zaken en
Koninkrijksrelaties

Inkoop

Nota van Inlichtingen 2

UBR|HIS

Bezoekadres

Rijkskantoor Beatrixpark
Wilhelmina van Pruisenweg 52
2595 AN Den Haag

Postbus 20011
2500 EA Den Haag

GEGEVENS AANBESTEDING	
Kenmerk	201850004.160.002
Betreft Dynamisch aankoopstelsel	Security & penetratietesten
Datum	16 oktober 2020

Dit is de tweede Nota van Inlichtingen waarin de gestelde vragen (tot en met 29 september 2020) van de Potentiële Aanmelders, naar aanleiding van het Toelatingsleidraad d.d. 4 september 2020 en in vervolg op de Nota van Inlichtingen 1 van 28 september 2020, worden beantwoord.

Overzicht gestelde vragen over de diverse onderwerpen.

Onderwerp	Vraag
Toelatingsleidraad	1-14
Concept overeenkomst	15-34
Concept verwerkersovereenkomst	35-44
ARVODI-2018	45-58
Concept vrijwaringsverklaring	59-66
Geheimhoudingsovereenkomst	67

TOELATINGSLEIDRAAD

VRAAG 1	Zou u de volgende zinsnede kunnen verduidelijken? Wordt hier gevraagd om bewijs voor het uitvoeren van een red teaming test of een combinatie van alle drie andere testen? Daarbij in overweging nemende dat een red teaming test een structureel andere opzet heeft dan een penetratietest. <i>'U heeft ten minste één Blackbox, één greybox en één whitebox onderzoek uitgevoerd, of een red teaming test uitgevoerd.'</i>
Vindplaats	P9
Antwoord	Ja, u kunt op twee manieren aan deze geschiktheidseis voldoen. Door ervaring met red teaming testen of door ervaring met blackbox, greybox én whitebox testen. Het gaat bij de laatste manier er om dat u alle drie de testen heeft uitgevoerd.

VRAAG 2	Zou u kunnen specificeren wat u nog meer onder Red Teaming verstaat? Valt hier ook social engineering onder om een initiële toegang te verkrijgen?
Vindplaats	P9
Antwoord	Wij geven geen uitputtende lijst van wat wij onder red teaming verstaan. Het gaat ons bij red teaming om langer durende aanvallen met als extra doel de beveiliging te trainen en in diepte aanvalsmogelijkheden te verkennen. Voor social engineering is een aparte geschiktheidseis opgenomen.

VRAAG 3	Zijn er aanvullende toetsingskaders (Baseline Informatiebeveiliging Overheid, NCSC ICT-Beveiligingsrichtlijnen) van toepassing en voor de uit te voeren onderzoeken? <i>'Als toetsingskader heeft u de 'best practices', eigen kaders en/of specifieke (interne) richtlijnen gebruikt.'</i>
Vindplaats	p.9 toelatingsleidraad
Antwoord	Voor specifieke opdrachten kunnen kaders, zoals de BIO, van toepassing zijn. Daar kan ook per opdracht van worden afgeweken.

VRAAG 4	Kunt u specificeren van welke apparatuur, Operating Systems en Softwareleveranciers er doorgaans gebruik gemaakt wordt? <i>'U heeft technische security onderzoeken op systemen uitgevoerd, gericht op de security-aspecten van de betreffende systemen.'</i>
Vindplaats	p.9 toelatingsleidraad
Antwoord	Nee, het gaat bij het aantonen van de geschiktheid niet om onze apparatuur, operating systems of software leveranciers. Het scala aan apparatuur, operating systems en software leveranciers bij Logius is te omvangrijk en te veranderlijk om nu een opsomming van te geven.

VRAAG 5	Kunt u verder specificeren welke methodiek voor “Software kwaliteits- en veiligheidsonderzoeken” gewenst is en of er voorkeur is voor bepaalde tooling? Valt statische broncode analyse bijvoorbeeld ook onder de competentie “Software kwaliteits- en veiligheidsonderzoeken”? ‘U heeft de robuustheid- en veiligheidsaspecten van broncode beoordeeld en de diverse kwaliteitsaspecten van de software beoordeeld..’
Vindplaats	p.10 toelatingsleidraad
Antwoord	Het gaat bij de geschiktheid niet om de methodiek die gewenst is, het gaat ons om de ervaring die u heeft met deze onderzoeken. Indien u met de statische broncode analyse de robuustheid- en veiligheidsaspecten van broncode heeft beoordeeld, dan kunt u dit onderzoek gebruiken ten behoeve van deze geschiktheidseis. Een eventuele voorkeur voor tooling hangt af van het specifieke onderzoek en wordt – indien van toepassing - in de offertefase meegegeven.

VRAAG 6	Kunt u specificeren van welke programmeertalen er doorgaans gebruik gemaakt wordt? ‘U heeft de robuustheid- en veiligheidsaspecten van broncode beoordeeld en de diverse kwaliteitsaspecten van de software beoordeeld..’
Vindplaats	p.10 toelatingsleidraad
Antwoord	Er wordt bij Logius een diversiteit aan programmeer- en scripting talen gebruikt. U kunt hierbij denken aan Java, JavaScript, PHP, Ruby(-on-rails), SQL, YAML, etc.

VRAAG 7	Kunt u verder specificeren welke methodiek voor “Social Engineering onderzoeken” gewenst is. Kunt u aangeven of “phishing campagnes” of awareness trainingen ook onder de competentie “Social Engineering onderzoeken” valt? ‘U heeft onderzoek gedaan naar het achterhalen van specifieke vertrouwelijke informatie door middel van social engineering en fysiek on-site ‘infiltraties’
Vindplaats	p.10 toelatingsleidraad
Antwoord	Een eventuele voorkeur voor methodiek hangt af van het specifieke onderzoek en wordt - indien van toepassing - in de offertefase meegegeven. Indien u met ‘phishing campagnes’ of awareness trainingen onderzoek heeft gedaan naar het achterhalen van specifieke vertrouwelijke informatie door middel van social engineering en fysiek on-site ‘infiltraties’, dan kunt u dit onderzoek gebruiken ten behoeve van deze geschiktheidseis.

VRAAG 8	In de leidraad wordt aangegeven dat de overeenkomst ook audits betreft. Bedoelt Logius hiermee het uitvoeren van (gap) assessments op interne systemen en zo ja, kan Logius instemmen met deze terminologie? Zo nee, doelt Logius op audits die ondersteunend zijn aan de jaarrekening controle, moeten leiden tot een ISAE 3402 verklaring of ander soortige zekerheid?
Vindplaats	p.10 toelatingsleidraad
Antwoord	In paragraaf 2.1 wordt aangegeven wanneer security- en penetratietesten worden uitgezet in deze DAS als de security- en penetratietest onderdeel is van een audit. De term audit moet in dit kader zo breed mogelijk worden geïnterpreteerd worden. Wij zien momenteel het nut niet van het inperken van die term.

VRAAG 9	In de leidraad wordt aangegeven dat er een zgn uitzonderingssituatie zal worden gecreëerd om roulatie van opdrachten onder gegadigden te garanderen: 1) Zullen gegadigden aan wie een bepaalde opdracht is gegund bij voorbaat worden uitgesloten van het doen van een inschrijving voor vergelijkbare opdrachten, en zo ja wordt een partij voor één vergelijkbare opdracht, of gelijk voor meerdere achtereen, uitgesloten? 2) Hoe bepaald u welke opdrachten vergelijkbaar zijn? 3) Kunt u nader ingaan op het subgunningscriterium dat u hiervoor zal toepassen.
Vindplaats	Art 5.6 p.17 leidraad
Antwoord	Er staat niet dat er een uitzonderingssituatie gecreëerd zal worden en dat er een gunningscriterium zal worden opgenomen. Dat <u>kan</u> echter wel, indien de mededinging en/of het speelveld verstoord kan worden. 1. Nee, van bij voorbaat uitsluiten is geen sprake. Het kan wel zijn dat het gunningscriterium in meerdere opdrachten voor komt. 2. Door onder andere de inhoud van de opdracht te vergelijken met eerdere opdrachten. 3. We kunnen de oplossing (het gunningscriterium) pas nader specificeren als de mededinging en/of speelveld verstoord wordt, omdat dan ook het probleem duidelijk is.

VRAAG 10	De referentie-eis is voor ons onduidelijk. Bij elke referentie-eis staat aangegeven dat de werkzaamheden bij tenminste drie verschillende klanten moeten zijn uitgevoerd. Vervolgens staat aangegeven dat maximaal vier referenties mogen worden aangeleverd. Een referentie per kerncompetentie komt ook overeen met de aanbestedingsrichtlijnen. Mogen wij aannemen dat het voldoende is om per kerncompetentie een klantreferentie aan te leveren en dat dus maximaal vier referenties moeten worden aangeleverd en geen twaalf, zoals het geval zou zijn als per kerncompetentie drie referenties aangeleverd moeten worden.
Vindplaats	Pagina 9, onderdeel technische bekwaamheid
Antwoord	Wij vragen minimaal 1 referentie waarbij u voldoet aan één van de kerncompetenties.

VRAAG 11	Is het uitbrengen van een offerte op een uitvraag (na toelating) verplicht?
Vindplaats	Toelatingsleidraad hdst 5
Antwoord	Nee, dit is niet verplicht.

VRAAG 12	Kan BZK aangeven wat de verwachte waardeverdeling is tussen de offerteaanvragen (na toelating) m.b.t. KC1, 2,3 en 4?
Vindplaats	Toelatingsleidraad
Antwoord	Nee, dat is van te veel factoren afhankelijk en kan bovendien wijzigen in de nabije toekomst.

VRAAG 13	Is onze aanname juist dat indien gebruik gemaakt wordt van de technische bekwaamheid van een bedrijfsonderdeel uit hetzelfde concern, waarvan gegadigde enig aandeelhouder en bestuurder is, dit bedrijfsonderdeel niet als onderaannemer opgevoerd hoeft te worden en dus geen UEA dient aan te leveren.
Vindplaats	Par 6.5 <i>Aanmelden als Combinatie of met gebruikmaking van een Derde.</i>
Antwoord	Uw aanname is niet juist. Zie paragraaf 6.4 "Iedere betrokken rechtspersoon stuurt een eigen UEA in".

VRAAG 14	Onze Holding heeft voor de inschrijvende dochter een aansprakelijkheidsverklaring overeenkomstig artikel 2:403 lid 1 sub f van het Burgerlijk Wetboek afgegeven. Accepteert u deze verklaring als Holdingverklaring?
Vindplaats	Par 6.6. Aanmelden als dochteronderneming of werkmaatschappij
Antwoord	Nee, wij verzoeken u hiervoor de holdingverklaring in te vullen, die gevoegd is als bijlage 3 bij de Toelatingsleidraad.

CONCEPT OVEREENKOMST

VRAAG 15	De Nota van Inlichtingen staat niet opgenomen in rangorde van artikel 1.2. Aangezien er in de Nota van Inlichtingen mogelijk afwijkingen op de ARVODI-2018 kunnen worden, zijn wij van mening dat de Nota van Inlichtingen opgenomen dient te worden in de rangorde en in ieder geval in rang boven de ARVODI-2018 dient te komen. Kunt u hiermee instemmen?
Vindplaats	Bijlage A conceptovereenkomst, artikel 1.2 – rangorde
Antwoord	Alle wijzigingen die toegezegd worden in de NvI, worden direct verwerkt in de aanbestedingsdocumenten (Toelatingsleidraad) en concept Overeenkomst. Daarom hoeft de NvI niet boven de ARVODI opgenomen te worden in de rangorde.

VRAAG 16	In de tweede volzin van artikel 1.6 is opgenomen dat in het eindrapport vermeld moet worden dat de Opdrachtgever auteursrechthebbende is. Als gevolg hiervan verliezen wij als opdrachtnemer en opsteller van deze resultaten, de grip op zowel de inhoud als de verspreidingskring van de door ons aan opdrachtgever op te leveren resultaten. Dit is voor ons in het bijzonder bezwaarlijk indien u van ons verwacht dat wij adviesrapporten opleveren voorzien van onze bedrijfsnaam en/of bedrijfslogo. U houdt uiteraard wel altijd het gebruiksrecht van ons rapport. Aangezien artikel 1.6 een optionele bepaling betreft verzoeken wij u om artikel 1.6 te verwijderen uit de overeenkomst.
Antwoord	Dit artikel is reeds bij de NvI 1 uit de overeenkomst verwijderd.

VRAAG 17	Artikel 2.3 bevat een direct opeisbare boete bij termijnoverschrijdingen. Direct opeisbaar betekent dat de opdrachtgever een dergelijke boete eenzijdig kan opleggen terwijl een termijnoverschrijding niet altijd toe te rekenen is aan opdrachtnemer. Het mogelijke gebrek aan objectiviteit geldt als bezwaarlijk. Daarnaast is het overeenkomen van boetes naar onze mening niet noodzakelijk omdat in de contractvoorwaarden een vangnet is opgenomen ten aanzien van onze aansprakelijkheid en de daaruit voortvloeiende verplichting tot vergoeding van schade, in geval van verzuim door opdrachtnemer. Aangezien artikel 2.3 een optionele bepaling betreft verzoeken wij u om artikel 2.3 te verwijderen uit de overeenkomst.
Vindplaats	Bijlage A conceptovereenkomst artikel 2.3 – boete voor termijnoverschrijdingen
Antwoord	Dit artikel is reeds bij de NvI 1 uit de overeenkomst verwijderd.

VRAAG 18	Artikel 6.5 bevat een optionele boetebepaling voor schending van de geheimhoudingsverplichtingen van artikel 13 ARVODI-2018. Het overeenkomen van boetebepalingen met opdrachtgevers is zeer bezwaarlijk voor ons. Het overeenkomen van een boete is naar onze mening niet noodzakelijk omdat in de ARVODI-2018 een vangnet is opgenomen ten aanzien van onze aansprakelijkheid en de daaruit voortvloeiende verplichting tot vergoeding van schade, in geval van schending verplichtingen uit de Raamovereenkomst, Nadere Overeenkomst en de ARVODI-2018. Opdrachtgever heeft voldoende andere sanctionerende maatregelen tot haar beschikking in relatie tot een schending van dergelijke verplichtingen. Aangezien artikel 6.5 een optionele bepaling betreft verzoeken wij u om artikel 6.5 te verwijderen uit de overeenkomst.
Vindplaats	Bijlage A conceptovereenkomst artikel 6.5 – boete
Antwoord	Niet akkoord. Artikel 13.5 van de ARVODI stelt juist dat Opdrachtgever bij de overeenkomst een boete kan stellen. Dit artikel is overigens niet optioneel.

VRAAG 19	De teksten zoals opgenomen voor artikel 6.7 zijn optionele teksten betreffende de aansprakelijkheid. Ten aanzien van het voorgaande merken wij op dat het in onze beroepsgroep gebruikelijk is om de aansprakelijkheid te beperken, waarbij de maximum aansprakelijkheid in redelijke verhouding staat tot het met de opdracht gemoeide honorarium. Bent u gelet op het voorgaande bereid om 6.7 van de overeenkomst te vervangen door onderstaand tekstvoorstel: “Artikel 21.3 ARVODI wordt vervangen door de volgende bepaling. Opdrachtnemer zal zijn werkzaamheden naar beste kunnen verrichten en daarbij de zorgvuldigheid in acht nemen die van hem mag worden verwacht. Indien een fout wordt gemaakt doordat Opdrachtgever aan Opdrachtnemer onjuiste of onvolledige informatie heeft verstrekt, is Opdrachtnemer voor de daardoor ontstane schade niet aansprakelijk. De totale aansprakelijkheid van Opdrachtnemer jegens Opdrachtgever voor eventuele fouten die bij zorgvuldig handelen door Opdrachtnemer zouden zijn vermeden, is beperkt tot maximaal driemaal het bedrag van het honorarium per Nadere Overeenkomst dat Opdrachtgever heeft betaald en/of nog verschuldigd is voor de onder de opdracht verrichte specifieke werkzaamheden waaruit de fout voortvloeit. Indien de Nadere Overeenkomst een langere looptijd heeft dan twaalf maanden, dan is de totale aansprakelijkheid in het kader van de betreffende Nadere Overeenkomst beperkt tot maximaal driemaal het bedrag van het honorarium dat Opdrachtgever aan Opdrachtnemer heeft betaald en/of nog verschuldigd is over de laatste twaalf maanden voor de onder de Nadere Overeenkomst verrichte specifieke werkzaamheden waaruit de fout voortvloeit. De beperking van aansprakelijkheid van Opdrachtnemer geldt niet indien er aan zijn zijde sprake is van opzet of bewuste roekeloosheid en/of indien enige dwingende (inter)nationale wet of (beroeps)regelgeving een dergelijke beperking niet toestaat.”
Vindplaats	Bijlage A conceptovereenkomst artikel 6.7 – aansprakelijkheid
Antwoord	U doelt op artikel 6.8. Niet akkoord. Ter volledigheid wijzen wij u ook op de vrijwaringsovereenkomst waarin de aansprakelijkheid voldoende beperkt wordt.

VRAAG 20	Artikelen 7.2 betreffen optionele bepalingen waarin is opgenomen opdrachtgever bevoegd is om (delen van) de rapportage openbaar te maken en daarbij opdrachtnemer als uitvoerend bureau vermeldt. Dit brengt zich mee dat opdrachtgever het recht heeft om de resultaten van opdracht met derden te delen en/of te openbaren en/of inhoudelijk te wijzigen, zonder dat daarvoor voorafgaande toestemming nodig is van opdrachtnemer. Opdrachtnemer verliest hierdoor de grip op zowel de inhoud als de verspreidingskring van deze resultaten, wat met name bezwaarlijk is waar het gaat om documenten die voorzien van zijn van de bedrijfsnaam en/of het logo van opdrachtnemer. Het is voor ons niet mogelijk om na oplevering van een rapport volledig in te blijven staan voor de inhoud indien wij de controle daarop verliezen. Bovendien kan het publiceren van delen van ons rapport voor ons zeer bezwaarlijk zijn als de benodigde context van het rapport daarmee wegvalt. Kunt u gelet op het voorgaande bevestigen dat (i) in het geval opdrachtgever het rapport openbaar maakt, dit enkel betrekking heeft op het volledige rapport en dat opdrachtgever nimmer slechts delen van het rapport zal openbaren dan wel delen met derden; (ii) eventuele partiële openbaarmaking alleen in overleg met ons zal gebeuren (iii) eventuele inhoudelijke opmerkingen die betrekking hebben op ons rapport in een oplegnotie bovenop onze rapportage zal geschieden (bijvoorbeeld in de aanbiedingsbrief aan de kamer) en niet door wijzigingen in onze rapportage door de opdrachtgever. Kunt u gelet op het voorgaande instemmen met het verwijderen van artikel 6.9 en 7.2 uit de overeenkomst?
Vindplaats	Bijlage A conceptovereenkomst artikelen 6.9 en 7.2– publicatie
Antwoord	Artikel 7.2 is in de, bij de Nv1 1 gepubliceerde, nieuwe concept overeenkomst (versie 1.1) geschrapt. Wij zullen rapporten die door de Opdrachtnemer uit worden gebracht niet openbaar publiceren. Het grote publiek zal geen toegang krijgen tot de rapporten. Wel kunnen we de rapporten opleveren aan organisaties

	die deze rapporten nodig hebben. Hierbij kunt u denken aan leveranciers die bijvoorbeeld voor ons beveiligingsassessments uitvoeren (leveranciers hebben een geheimhoudingsplicht), de Auditdienst Rijk of de Algemene Rekenkamer.
--	--

VRAAG 21	Artikel 6.11 betreft een optionele bepaling waarin een vrijwaring is opgenomen voor aanspraken van derden. Het afgeven van vrijwaringen voor aanspraken van derden is bijzonder bezwaarlijk voor ons. De kans dat een dergelijke situatie zich voordoet is niet of nauwelijks in te schatten en deze situatie kunnen wij ook niet beheersen of beïnvloeden. De gevolgen van de vrijwaring zijn dermate groot dat deze situatie voor ons onverzekerbaar is. Het risico dat op deze manier bij de opdrachtnemer wordt neergelegd is disproportioneel. Aangezien artikel 6.11 een optionele bepaling betreft, verzoeken wij u om instemmen met het verwijderen van de artikel 6.11 uit de overeenkomst. Indien u niet hiermee kunt instemmen, kunt u dan ter aanvulling op artikel 7.6 van de overeenkomst opnemen dat de vrijwaring enkel van toepassing zal zijn in het geval van een toerekenbare tekortkoming aan de zijde van opdrachtnemer?
Vindplaats	Bijlage A Conceptovereenkomst, artikel 6.11 – vrijwaring
Antwoord	Dit is inmiddels aangepast in de versie 1.1 van de Overeenkomst.

VRAAG 22	In artikel 8.2 is opgenomen dat alle onderliggende documentatie in het kader van opdracht overgedragen dient te worden aan opdrachtgever. Dit brengt zich mee dat opdrachtgever het recht heeft om de onderliggende documentatie met derden te delen en/of te openbaren en/of inhoudelijk te wijzigen, zonder dat daarvoor voorafgaande toestemming nodig is van opdrachtnemer. Opdrachtnemer verliest hierdoor de grip op zowel de inhoud als de verspreidingskring van deze resultaten, wat met name bezwaarlijk is waar het gaat om documenten die voorzien van zijn van de bedrijfsnaam en/of het logo van opdrachtnemer. Het is voor ons niet mogelijk om na oplevering van een rapport volledig in te blijven staan voor de inhoud indien wij de controle daarop verliezen. Aangezien artikel 8.2 een optionele bepaling betreft verzoeken wij u om artikel 8.2 te verwijderen uit de overeenkomst.
Vindplaats	Bijlage A Conceptovereenkomst, artikel 8.2 – gebruiksrecht
Antwoord	Zie antwoord vraag 20.

VRAAG 23	Wij begrijpen de strekking van artikel 9 van de overeenkomst niet. De uitvoering van de opdracht ziet niet tevens op het bewaren van het onderzoeksmateriaal ten behoeve van opdrachtgever. Indien wij onderzoeksmateriaal bewaren dan is dat in het kader van ons eigen interne dossiervorming en hebben wij daarvoor geen verantwoordelijkheid naar de opdrachtgever. Kunt u dit toelichten? Onze ervaring bij soortgelijke opdrachten voor overheidsinstellingen is dat dergelijk 'bewaarneming' bepalingen niet relevant zijn en derhalve buiten toepassing worden verklaard. Daarnaast staat in artikel 9.2 opgenomen dat opdrachtnemer verantwoordelijk is voor het kosteloos vervangen van het onderzoeksmateriaal indien gewenst door opdrachtgever. Gezien het feit dat wij enkel gegevens aanhouden voor onze interne dossiervorming en niet voor opdrachtgever als opslagmedium fungeren zijn is artikel 9 niet van toepassing. Aangezien artikel 9 een optionele bepaling betreft verzoeken wij u om artikel 9 te verwijderen uit de overeenkomst.
Vindplaats	Bijlage A Conceptovereenkomst, artikel 9 – bewaarneming
Antwoord	Artikel 9 wordt geschrapt uit de concept overeenkomst. Aan bewaarprocedures en vernietiging kan in de offerteprocedure aandacht worden besteed.

VRAAG 24	Wij verzoeken u om onderstaande bepaling aanvullend op te nemen in artikel 6 van de vrijwaringsovereenkomst. Deze bepaling is gebruikelijk en van groot belang bij het uitvoeren security & penetratietesten. <i>“Opdrachtgever stemt uitdrukkelijk in met het uitvoeren van de met Opdrachtnemer overeengekomen werkzaamheden op de door Opdrachtgever aangewezen delen van zijn ICT-systemen, waarbij de beveiliging van het systeem wordt geanalyseerd en/of doorbroken en/of toegang wordt verworven met behulp van vals signalen of een valse sleutel dan wel een valse hoedanigheid wordt aangenomen, een en ander zoals bedoeld in Artikel 138a Wetboek van Strafrecht, dan wel ieder poging daartoe. Opdrachtgever staat ervoor in dat een eventuele internet service provider waar de onderzoeksobjecten zijn gehost op de hoogte is gesteld van het verrichten van diensten door Opdrachtnemer en dat de betreffende internet service provider de uitvoering hiervan uitdrukkelijk heeft ingestemd. Opdrachtgever is ervan op de hoogte dat het verrichten van de Diensten door Opdrachtnemer kan leiden tot wijziging of verlies van gegevens van Opdrachtgever.”</i>
Vindplaats	Bijlage E concept vrijwaringsovereenkomst – artikel 6
Antwoord	Wij voorzien vooralsnog geen problemen met het toevoegen van dit artikel, maar willen dit graag per opdracht beslissen. Wij verzoeken u dan ook deze vraag gedurende de offertefase te stellen. Indien blijkt dat dit artikel in de praktijk standaard wordt toegevoegd aan overeenkomsten, dan zullen wij dit ook in de concept overeenkomst opnemen.

VRAAG 25	Wij verzoeken u om onderstaande bepaling aanvullend op te nemen in artikel 7 van de vrijwaringsovereenkomst. Deze bepaling is gebruikelijk en van groot belang bij het uitvoeren security & penetratietesten. <i>“Opdrachtnemer is nimmer aansprakelijk voor enige schade, gevolgschade daaronder begrepen en mitsdien is Opdrachtnemer in geen geval gehouden tot vergoeding van bedrijfsschade, winstderving, schade voortvloeiende uit aanspraken van derden jegens Opdrachtgever of welke andere schade dan ook, veroorzaakt door het analyseren en/of binnendringen dan wel iedere poging tot het analyseren en/of binnendringen van de ICT-systemen van Opdrachtgever in het kader van het verrichten van de Diensten. Opdrachtnemer verricht de Diensten onder de uitdrukkelijke voorwaarde dat Opdrachtnemer uitsluitend de beveiliging van Opdrachtgever tracht te analyseren, te doorbreken en/of toegang tracht te verwerven tot door Opdrachtgever aangegeven onderdelen van zijn ICT-systemen.</i>
Vindplaats	Bijlage E concept vrijwaringsovereenkomst – artikel 7
Antwoord	Niet akkoord, dit is al voldoende afgedekt in artikel 7.3.

VRAAG 26	De laatste volzin vanaf ‘tenzij... te komen’ is voor ons niet acceptabel. De vrijwaring die wij in dit kader van de dienstverlening nodig hebben dient op een dergelijke subjectieve manier beperkt te zijn. Wij verzoeken u om het laatste deel van de laatste volzin van artikel 7.4 vanaf ‘tenzij... te komen’ te verwijderen uit de vrijwaringsovereenkomst.
Vindplaats	Bijlage E concept vrijwaringsovereenkomst artikel 7.4 laatste volzin.
Antwoord	Niet akkoord. Het gaat om vrijwaring jegens Logius.

VRAAG 27	De concept overeenkomst lijkt ruimte te bieden voor nadere aanpassing. Bent u de overeenkomst, en de <optioneel> clausules in het bijzonder voorafgaand aan de start van een nadere opdracht in overleg nader af te stemmen met de partij die de opdracht gegund is?
Vindplaats	algemeen
Antwoord	In een nadere opdracht kunnen bepaalde artikelen uit de overeenkomst worden aangepast indien dit van belang is voor de nadere opdracht.

VRAAG 28	Verwacht opdrachtgever een rapportage op naam van en onder verantwoordelijkheid van opdrachtnemer (deliverable) of een rapportage die op naam en onder eind verantwoordelijkheid van de opdrachtgever is opgesteld (werkproduct)?
Vindplaats	1.4
Antwoord	Het gaat om onafhankelijke testen en onderzoeken, de rapportage is op naam en onder verantwoordelijkheid van opdrachtnemer opgesteld.

VRAAG 29	kan opdrachtgever bevestigen dat de genoemde optionele bepalingen gezien de aard van de dienstverlening niet gebruikelijk zijn en dat deze bepalingen zullen te komen vervallen?
Vindplaats	2.3, 6.5
Antwoord	Zie antwoord op vraag 27.

VRAAG 30	Kunt u bevestigen dat met betrekking tot aansprakelijkheid welke bepalingen u wenst te hanteren, dan wel of hier nadere afspraken over te maken conform ons verzoek bij artikel 21.3 ARVODI?
Vindplaats	6.7 tot 6.11
Antwoord	Nee. Inmiddels is er aanpassing in versie 1.1 van de Overeenkomst.

VRAAG 31	Is Opdrachtgever akkoord met een gebruiksrecht op de resultaten van de diensten? Zo nee, hoe ziet opdrachtgever het gebruik voor zich?
Vindplaats	6.7 tot 6.11
Antwoord	Inmiddels is er aanpassing in versie 1.1 van de Overeenkomst.

VRAAG 32	Boetes zijn naar onze mening niet bevorderlijk voor de samenwerking. Bent u bereid om de boete, die nu als optioneel staat, niet in de overeenkomst op te nemen? Zo nee, kunt u aangeven in welke situaties u de boete-clausule van toepassing laat zijn?
Vindplaats	Art. 2.3
Antwoord	Inmiddels is er aanpassing in versie 1.1 van de Overeenkomst.

VRAAG 33	Bent u bereid om artikel 6.13 die als optioneel staat, van toepassing te laten verklaren op deze overeenkomst? Toelichting: Gezien de gevraagde dienstverlening en de korte duur van de opdrachten is flexibiliteit wenselijk en het is voor ons niet werkbaar als wij voor iedere persoon die wij eventueel willen vervangen toestemming moeten vragen.
Vindplaats	Art. 6.13
Antwoord	Dit artikel is inmiddels verwijderd in versie 1.1 van de concept overeenkomst.

VRAAG 34	Kunt u aangeven welke van de optionele artikelen standaard van toepassing danwel niet van toepassing worden verklaard?
Vindplaats	
Antwoord	Nee, het zijn optionele artikelen, omdat toepassing ervan per opdracht kan verschillen.

CONCEPT Verwerkersovereenkomst

VRAAG 35	Opdrachtnemer zal bij de werkzaamheden die voor opdrachtgever kwalificeren als verwerkingsverantwoordelijke. De rationaliteit hierachter is dat de adviseurs van opdrachtnemer keuzes maken waarbij een beroep wordt gedaan op de professionele en onafhankelijke deskundigheid van de adviseur. De adviseur bepaalt bij het maken van deze keuzes het doel en de middelen van de gegevensverwerking. Ook voor de werkzaamheden die opdrachtgever voor opdrachtgever uitvoert is dit het geval. Dit betekent dat opdrachtnemer naast opdrachtgever ook als zelfstandig verwerkingsverantwoordelijke kwalificeert. Het is onder de AVG dan niet nodig, en niet gepast, om een verwerkersovereenkomst af te sluiten. De verwerking van persoonsgegevens kan dan plaatsvinden op basis van hetgeen wordt afgesproken in de opdrachtbeschrijving, de algemene voorwaarden en op basis van de verplichtingen die op grond van de AVG op de verwerkingsverantwoordelijke rusten. Indien opdrachtgever aanvullende afspraken wenst te maken met betrekking tot de verwerking van persoonsgegevens kan opdrachtnemer een template aanleveren voor een overeenkomst tussen twee verwerkingsverantwoordelijken. Is het in dit kader akkoord om bijlage C verwerkersovereenkomst buiten toepassing te verklaren voor deze opdracht?
Vindplaats	Bijlage C verwerkersovereenkomst
Antwoord	Niet akkoord. Zie art. 2.1. Opdrachtnemer is verwerker.

VRAAG 36	Heeft (of gaat) u voorafgaand aan de dienstverlening een gegevensbeschermingseffect beoordeling uitgevoerd/uitvoeren? Zo ja, kunt u deze resultaten delen?
Vindplaats	Algemeen
Antwoord	Indien die voor specifieke opdrachten is uitgevoerd en gedeeld kan worden, zullen we die in de offertefase delen.

VRAAG 37	Deelt u de mening dat de verwerkersovereenkomst en de Overeenkomst onlosmakelijk verbonden zijn en dat de inwerkingtreding van de verwerkersovereenkomst niet eerder kan zijn dan de start van de Overeenkomst? Bent u bereid om de inwerkingtreding van de Verwerkersovereenkomst te koppelen aan de overeenkomst, met behoud van de kern van de bepalingen? De tekst zou dan kunnen zijn "deze Verwerkersovereenkomst treedt in werking nadat de Overeenkomsten en de Verwerkersovereenkomst door Partijen zijn getekend en de verwerking door Opdrachtnemer is gestart"
Vindplaats	3.1 en 3.1
Antwoord	De relatie tussen de verwerkersovereenkomst en de Overeenkomst wordt in artikel 2.1 geregeld, maar het blijven twee verschillende overeenkomsten.

VRAAG 38	Kunt u bevestigen dat u enkel aanvullende maatregelen zult verlangen met het oog op de beveiliging van de persoonsgegevens, indien en voor zover dit op grond van de AVG of andere wetgeving, dan wel op grond van de omstandigheden die redelijkerwijze vergen dat dit voor adequate bescherming op het gebied van persoonsgegevens vereist is?
Vindplaats	5.3
Antwoord	Er zullen geen disproportionele aanvullende maatregelen geëist worden.

VRAAG 39	De inleidende toelichting op de passende en technische organisatorische maatregelen verwijst naar documenten waarin normen en maatregelen zijn vastgelegd, waaronder het programma van eisen. Kunt u, indien de gunning heeft plaatsgevonden, deze maatregelen specificeren voor de te verrichten diensten? Dan wel: bent u bereid deze verlangde maatregelen voorafgaand aan de start van de werkzaamheden met de partij aan wie gunning is verleend tot een nadere opdracht deze af te stemmen?
Vindplaats	Bijlage 2
Antwoord	U refereert aan bijlage 2, echter wij kunnen uw vraag hierin niet herleiden.

VRAAG 40	Gaat opdrachtnemer ermee akkoord “melden van een datalek” geschiedt conform de wettelijke plicht en onverwijld nadat de datalek kenbaar is geworden en is vastgesteld door verwerker? Wat wordt verstaand onder de departementale procedure? Staat opdrachtgever ervoor open hier nadere afspraken over te maken?
Vindplaats	Bijlage 3
Antwoord	Indien u een wettelijke plicht heeft een datalek kenbaar te maken, dan hebben wij geen bezwaar als u dit meldt. De departementale procedure wordt toegelicht in de bullits.

VRAAG 41	De inleidende toelichting op de passende en technische organisatorische maatregelen verwijst naar documenten waarin normen en maatregelen zijn vastgelegd, waaronder het programma van eisen. Kunt u, indien de gunning heeft plaatsgevonden, deze maatregelen specificeren voor de te verrichten diensten? Dan wel: bent u bereid deze verlangde maatregelen voorafgaand aan de start van de werkzaamheden met de partij aan wie gunning is verleend tot een nadere opdracht deze af te stemmen?
Vindplaats	Bijlage 2
Antwoord	U refereert aan bijlage 2, echter wij kunnen uw vraag hierin niet herleiden.

VRAAG 42	De lijst onder 'informatie die.... Worden verstrekt' is niet volledig, er ontbreken diverse onderdelen. Is er een reden waarom opdrachtgever deze zo beknopt heeft opgesteld? Voor wie is de informatie in deze lijst bedoeld?
Vindplaats	Bijlage 2
Antwoord	Deze informatie kunt u pas invullen op het moment dat er een inbreuk i.v.m. persoonsgegevens plaats heeft gevonden. Dan kunt u deze informatie aanvullen.

VRAAG 43	Kan opdrachtgever bevestigen dat alle als <optioneel> aangemerkte bepalingen in gezamenlijk overleg zullen worden afgestemd door partijen na gunning? Kan opdrachtgever bevestigen dat een boetebepaling als vermeld in 10.2 niet zal worden opgenomen
Vindplaats	Algemeen / 10.2
Antwoord	Bij een Offerteaanvraag zal worden aangegeven welke optionele artikelen van toepassing zijn.

VRAAG 44	Kunt u aangeven welke van de optionele artikelen standaard van toepassing danwel niet van toepassing worden verklaard?
Vindplaats	
Antwoord	Bij een Offerteaanvraag zal worden aangegeven welke optionele artikelen van toepassing zijn.

VRAAG 45	In dit artikel dient opdrachtnemer te garanderen dat de door of namens hem te verrichten Diensten voldoen aan de in de Overeenkomst vastgelegde eisen. Het geven van een garantie kan zo worden geïnterpreteerd dat een partij voor een bepaalde verplichting in staat en indien hieraan niet wordt voldaan, deze partij onmiddellijk in verzuim zou zijn. Gezien de aard van de dienstverlening is dit niet passend en redelijk. Een garantie kan redelijkerwijze alleen afgegeven worden indien een partij voldoende controle over deze af te geven garantie heeft. Bent u bereid de term “garandeert” aan te passen naar “zal ervoor zorgdragen”? Indien u hiertoe niet bereid bent, kunt u bevestigen dat bij een eventuele tekortkoming – in lijn met het Burgerlijk Wetboek (BW) - in principe altijd voorafgaand een ingebrekestelling stellende een redelijke termijn verstuurd zal worden door opdrachtgever, tenzij geen ingebrekestelling nodig is conform het BW, bijvoorbeeld omdat het een fatale termijn betreft?
Vindplaats	Garantie eisen overeenkomst
Antwoord	Wij zullen proportionele, passende en redelijke eisen stellen. Indien u – ten tijde van een offerteproces – vindt dat deze eisen niet passend en redelijk zijn, verzoeken wij u deze vraag dan opnieuw te stellen.

VRAAG 46	Gezien de aard van de dienstverlening waarbij specifieke kennis en kunde van Opdrachtnemer wordt gevraagd, is een acceptatieprocedure niet geschikt en passend. Kunt u daarom artikel 4 buiten toepassing verklaren? Indien u daartoe niet bereid bent, kunt u dan toelichten waaruit een dergelijke acceptatietest bestaat, hoe en op basis van welke criteria de test wordt uitgevoerd en wie dat doet?
Vindplaats	Beoordeling en acceptatie
Antwoord	Nee, wij verklaren artikel 4 niet buiten toepassing. Bij acceptatie worden de resultaten beoordeeld, bijvoorbeeld, maar niet uitsluitend in hoeverre u zich aan de eisen en het plan van aanpak heeft gehouden.

VRAAG 47	Ook voor Opdrachtnemer is het van groot belang dat van Opdrachtnemer verkregen (vertrouwelijke) informatie geheim wordt gehouden door Opdrachtgever. Wij stellen daarom voor artikel 13 wederkerig te maken. Kunt u daarmee instemmen?
Vindplaats	Geheimhouding
Antwoord	Nee, maar indien u gedurende een offerteproces aangeeft waarom bepaalde informatie geheim gehouden dient te worden, zal dat opnieuw in overweging genomen worden.

VRAAG 48	Bent u bereid de in artikel 21.3 opgenomen aansprakelijkheidsbepaling als volgt aan te passen in lijn met de proportionele aansprakelijkheidslimitering die meer gebruikelijk is in de markt. Indirecte schade is immers vaak niet verzekeraar en het is daarom redelijk om deze vormen van schade uit te sluiten. Daarnaast zouden we de aansprakelijkheid willen beperken tot directe schade die rechtstreeks voortvloeit uit een aan ons toerekenbare tekortkoming en indirecte schade willen uitsluiten, zoals ook in de markt gebruikelijk is. Zou u kunnen meegaan in het onderstaande tekstvoorstel: <i>“In afwijking van artikel 21 lid 3 ARVODI is Opdrachtnemer jegens Opdrachtgever slechts aansprakelijk voor schade tot een bedrag van maximaal drie maal de Vergoeding die Opdrachtgever uit hoofde van de Overeenkomst aan Opdrachtgever heeft betaald. Opdrachtnemer is niet aansprakelijk voor enige vorm van indirecte schade waaronder maar niet beperkt tot gevolgschade, goodwill, gemiste omzet of besparingen. “</i>
Vindplaats	Aansprakelijkheid
Antwoord	Niet akkoord, de aansprakelijkheid wordt voldoende geregeld in de vrijwaringsverklaring.

VRAAG 49	Leverancier kan in verband met de uitvoering van de Diensten algemene kennis, ervaring, knowhow, vaardigheden en ideeën ontwikkelt die door haar medewerkers worden onthouden. Bent u bereid de volgende bepaling op te nemen? <i>“Onverminderd het bepaalde in artikel 24, en met inachtneming van de in artikel 13 overeengekomen vertrouwelijkheidsverplichtingen, is Opdrachtnemer gerechtigd de door haar in verband met de uitvoering van de Diensten opgedane algemene kennis, ervaring, knowhow, ontwikkelde vaardigheden en ideeën te gebruiken ten behoeve van haar dienstverlening voor andere opdrachtgevers. “</i>
Vindplaats	Intellectuele eigendomsrechten
Antwoord	Intellectuele Eigendomsrechten komen aan Logius toe. In de offertefase kunnen eventueel separate afspraken gemaakt worden over recht van gebruik.

VRAAG 50	Gezien de toepasselijke (onafhankelijkheids)beroeps wet en regelgeving op inschrijver, is het voor inschrijver van groot belang dat van tevoren duidelijke afspraken met Opdrachtgever worden gemaakt met betrekking tot het doel en de verspreidingskring van de resultaten van de dienstverlening. Opdrachtnemer gaat ervan uit dat de rapporten voor intern gebruik zijn. Kunt u dit bevestigen? Indien dit niet bevestigd kan worden bent u bereid de eventuele verspreiding aan derde partijen nader af te stemmen met opdrachtnemer?
Vindplaats	Verspreidingskring
Antwoord	Zie antwoord vraag 20.

VRAAG 51	Omdat Leverancier deel uitmaakt van een organisatie die is onderworpen aan verschillende vormen van toezicht, gelden voor haar specifieke regelingen met betrekking tot onafhankelijkheid. In dat kader moet een aanvullend artikel worden overeengekomen ten aanzien van beëindiging van de Overeenkomst. Bent u bereid het volgende in de Overeenkomst op te nemen? “Opdrachtnemer is gerechtigd de Overeenkomst onmiddellijk te beëindigen door middel van een schriftelijke kennisgeving aan Opdrachtgever, indien Opdrachtnemer constateert dat (a) de overheid, een toezichthoudende instantie, een beroepsorganisatie of een bestuursorgaan nieuwe wet- of regelgeving, besluiten, beleid of aanwijzingen heeft ingevoerd of bestaande wet- of regelgeving, besluiten, beleid of aanwijzingen heeft gewijzigd als gevolg waarvan de uitvoering van de Overeenkomst geheel of gedeeltelijk onwettig of anderszins onrechtmatig zou zijn dan wel in strijd zou komen met de onafhankelijkheids- of beroepsregels, dan wel indien (b) omstandigheden zodanig zijn gewijzigd dat de uitvoering van de Overeenkomst door Opdrachtnemer geheel of gedeeltelijk in strijd met de wet of anderszins onrechtmatig zou zijn of in strijd zou komen met de onafhankelijkheids- of beroepsregels.”
Vindplaats	specifieke grond voor beëindiging
Antwoord	Nee, daar zijn wij niet toe bereid. Maar de omstandigheden die u beschrijft, kunnen leiden tot een wezenlijke wijziging van de opdracht, die dan tot beëindiging van de Overeenkomst kan leiden.

VRAAG 52	Wij achten het redelijk dat bij eventuele opzegging van de overeenkomst door Opdrachtgever overeenkomstig dit artikel een opzegtermijn in acht wordt genomen. Bent u bereid een opzegtermijn van één maand als vereiste aan deze bepaling toe te voegen?
Vindplaats	Opzegging
Antwoord	Niet akkoord. Het betreffen veelal kortlopende opdrachten.

VRAAG 53	Dienen het documentonderzoek, interviews en code-inspectie uitgevoerd te worden op locatie? Zo ja, kan het Ministerie dan akkoord gaan met de volgende aanvullende tekst, gezien de omstandigheden? <i>De partijen zijn zich bewust van het risico van de verspreiding van COVID-19 ("Coronavirus") en de daarmee samenhangende impact die dit zou kunnen hebben op de dienstverlening. Het personeel van beide partijen zal voldoen aan alle beperkingen of voorwaarden die door hun respectieve organisaties en/of autoriteiten worden opgelegd aan de manier waarop er wordt gewerkt naarmate de dreiging van Coronavirus voortduurt.</i> <i>Hoewel partijen zullen proberen te blijven voldoen aan hun respectieve verplichtingen in overeenstemming met de tijdschema's en aanpak zoals uiteengezet in het voorstel, aanvaarden partijen dat van hen kan worden verlangd dat zij alternatieve manieren van werken dienen toe te passen en tijdens deze periode voorzorgsmaatregelen dienen te nemen, zoals bijvoorbeeld werken op afstand, beperkingen op reizen van en naar bepaalde locaties en de quarantaine van individuen. Deze werkwijzen en voorzorgsmaatregelen kunnen de uitvoering van verschillende activiteiten beïnvloeden of voorkomen, bijvoorbeeld workshops of andere fysieke ontmoetingen. Onverminderd enige toepasselijke overmachtsclausule ("overmacht"), zullen de partijen te goeder trouw samenwerken om een [change order] overeen te komen om de negatieve gevolgen als gevolg van de effecten van Coronavirus op de Diensten te verminderen, waaronder het tijdschema voor de levering van de Diensten, de aanpak, methoden en werkwijzen voor het leveren van de Diensten en eventuele bijkomende kosten. In ieder geval is Opdrachtnemer niet aansprakelijk voor het niet of niet tijdig nakomen van haar verplichtingen als gevolg van dit voorstel, voor zover veroorzaakt en/of bijgedragen door de verspreiding van Coronavirus en de bijbehorende gevolgen.</i>
-----------------	---

Vindplaats	COVID
Antwoord	Indien er gedurende een opdracht in de offertefase sprake is van locatiebezoek, verzoeken wij u deze vraag dan opnieuw te stellen.

VRAAG 54	Het aansprakelijkheidsartikel ziet nu alleen op toerekenbare tekortkomingen, hetgeen neerkomt op onbeperkte aansprakelijkheid voor schade op basis van andere rechtsgronden. Bent u derhalve bereid overeen te komen dat de af te spreken aansprakelijkheidsbeperkingen gelden voor aansprakelijk "uit welke hoofde dan ook, waaronder garanties en vrijwaringen"?
Vindplaats	Art. 21.3
Antwoord	Niet akkoord, de aansprakelijkheid wordt voldoende geregeld in de vrijwaringsverklaring.

VRAAG 55	De aansprakelijkheidsbedragen zijn erg hoog (kan oplopen tot 30x de opdrachtwaarde). Voorschrift 3.9D van de Gids Proportionaliteit vereist dat de aanbestedende dienst een proportionele aansprakelijkheidsbeperking opneemt, waarbij rekening wordt gehouden met de gebruikelijke aansprakelijkheidseis in de betreffende branche of voor de betreffende opdracht. In de branche is het gebruikelijk de aansprakelijkheid gelijk te stellen aan de opdrachtwaarde. Bent u derhalve bereid overeen te komen dat de totale aansprakelijkheid van Opdrachtnemer 2x de opdrachtwaarde bedraagt per gebeurtenis, met een maximum van 4x de opdrachtwaarde per contractjaar? Zo nee, kunt u dan toelichten waarom bijbehorende staffel voor deze specifieke dienstverlening proportioneel is?
Vindplaats	Art. 21.3
Antwoord	Niet akkoord, de aansprakelijkheid wordt voldoende geregeld in de vrijwaringsverklaring.

VRAAG 56	Indirecte schade, waaronder begrepen gevolgschade, is niet verzekeraar en niet voorzienbaar. Wij zijn immers niet op de hoogte van afspraken die u met derden maakt. Gebruikelijk en proportioneel is daarom om indirecte schade uit te sluiten van aansprakelijkheid. Bent u bereid om aan dit artikel de onderstaande tekst toe te voegen? Tenzij anders overeengekomen, is de Partij die toerekenbaar tekortschiet in de nakoming van haar verplichtingen, tegenover de andere Partij aansprakelijk voor de door de andere Partij geleden dan wel te lijden directe schade. Onder directe schade wordt verstaan: - de redelijke kosten die de Opdrachtgever zou moeten maken om de prestatie van Opdrachtnemer aan de Overeenkomst te laten beantwoorden. Deze schade wordt echter niet vergoed indien de Opdrachtgever de Overeenkomst heeft ontbonden; - de kosten die de Opdrachtgever heeft gemaakt voor het noodgedwongen langer operationeel houden van zijn oude systeem of systemen en daarmee samenhangende voorzieningen doordat Opdrachtnemer op een voor hem bindende leverdatum niet heeft geleverd, verminderd met eventuele besparingen die het gevolg zijn van de vertraagde levering; - redelijke kosten, gemaakt ter vaststelling van de oorzaak en de omvang van de schade, voor zover de vaststelling betrekking heeft op directe schade in de zin van deze voorwaarden; - redelijke kosten, gemaakt ter voorkoming of beperking van schade, voor zover de Opdrachtgever aantoont dat deze kosten hebben geleid tot beperking van directe schade; Aansprakelijkheid voor indirecte schade is uitgesloten.
Vindplaats	Art. 21.3
Antwoord	Niet akkoord, de aansprakelijkheid wordt voldoende geregeld in de vrijwaringsverklaring.

VRAAG 57	De beperking van de aansprakelijkheid komt in de gevallen genoemd onder sub a t/m d te vervallen. Dit leidt tot een onbeperkte aansprakelijkheid hetgeen disproportioneel is (zie advies 331 van de Commissie van Aanbestedingsexperts en voorschrift 3.9 D Gids Proportionaliteit). Een onbeperkte aansprakelijkheid is immers niet verzekeraar, terwijl u wel in artikel 26 ARVODI eist dat wij een “passende verzekering” afsluiten. Bent u daarom bereid om minimaal sub d buiten toepassing te verklaren? Zo nee, kunt u dan aangeven waarom (in weerwil van advies 331 van de CvAE) deze aansprakelijkheid wel proportioneel zou zijn en hoe dit zich verhoudt tot de plicht om een passende verzekering te hebben?
Vindplaats	Art. 21.3
Antwoord	Niet akkoord, de aansprakelijkheid wordt voldoende geregeld in de vrijwaringsverklaring.

VRAAG 58	Het woordje 'toerekenbaar' ontbreekt. Kunt u bevestigen dat de Opdrachtnemer alleen aansprakelijk is voor de genoemde schade als deze toerekenbaar is aan Opdrachtnemer?
Vindplaats	Art. 21.4 en 21.5
Antwoord	Nee, het woord toerekenbaar ontbreekt niet.

Concept vrijwaringsverklaring

VRAAG 59	Vanwege het specifieke type dienstverlening dat wordt gevraagd, is het volgende belangrijk: Om te voorkomen dat de uitvoering van de dienstverlening wordt beschouwd als "computervredebreuk" zoals geformuleerd in het wetboek van strafrecht, is het gebruikelijk dat een zogenaamde vrijwaringsverklaring wordt getekend door Opdrachtgever. Voor pentesten hanteert Opdrachtnemer daarom normaliter de voorwaarden zoals aangehecht (zie bijlage "Aanvullende voorwaarden Security Test"). Het is in het belang van beide partijen dat deze voorwaarden ook in dit geval worden overeengekomen, omdat op deze manier de verwachtingen aan beide kanten wordt gemanaged. Zo is het voor Opdrachtgever duidelijk welke medewerking nodig is voor de verlening van de Diensten en welke voorwaarden er gelden voor het waarborgen van de kwaliteit van de dienstverlening door Opdrachtnemer. Bent u bereid deze aanvullende voorwaarden in de vrijwaringsovereenkomst op te nemen? Indien u niet geheel akkoord kunt gaan met de inhoud van deze voorwaarden, kunt u dan aangeven welke voorwaarden u wel acceptabel vindt, eventueel met benodigde aanpassingen van uw zijde?
Vindplaats	Aanvullende voorwaarden vrijwaringsovereenkomst
Antwoord	Wij hebben uw bijlage "aanvullende voorwaarden Security test" niet ontvangen. Wij zijn gewend de door ons gehanteerde vrijwaringsverklaring te gebruiken en verwachten dan ook dat deze voldoende is. Mocht u daar vragen over hebben, dan verzoeken wij u die in het offerteproces te stellen.

VRAAG 60	De security assessment dienstverlening van Opdrachtnemer (de “Diensten”) is adviserend van aard en biedt slechts een indruk van de toereikendheid van de (IT-)beveiliging binnen de organisatie van Opdrachtgever. Opdrachtnemers analyses, observaties en aanbevelingen zijn gebaseerd op de algemeen geldende veiligheidseisen zoals bekend bij de relevante deskundigen op het moment van oplevering. Opdrachtnemer kan derhalve niet garanderen dat het niveau van beveiliging bij Opdrachtgever afdoende is. Opdrachtgever erkent zich bewust te zijn van de open structuur van het internet, de snelle technologische ontwikkelingen en de risico's die inherent zijn aan deze omstandigheden.
Vindplaats	Aanvullende voorwaarden vrijwaringsovereenkomst
Antwoord	Voor zover u vraagt of Logius van Opdrachtnemer een garantie betreffende het beveiligingsniveau verlangt: dat verlangen wij niet.

VRAAG 61	Opdrachtgever erkent zich ervan bewust te zijn dat de veiligheidssituatie binnen de organisatie van Opdrachtgever door Opdrachtnemer op vooraf vastgestelde tijdstippen gedurende een specifieke periode wordt onderzocht en dat dit geen voortdurend onderzoek betreft. De conclusies en aanbevelingen van Opdrachtnemer zijn uitsluitend gebaseerd op de kwaliteit van de beveiliging op de momenten waarop het onderzoek werd uitgevoerd.
Vindplaats	Aanvullende voorwaarden vrijwaringsovereenkomst
Antwoord	De vraag ontbreekt, maar artikel 1 geeft antwoord op uw stelling.

VRAAG 62	Opdrachtgever realiseert zich dat opzettelijk verkrijgen van toegang tot geautomatiseerde systemen, zonder voorafgaande kennisgeving, onder omstandigheden via een (openbaar) telecommunicatienetwerk, onderdeel uitmaakt van de werkzaamheden van Opdrachtnemer in het kader van de overeenkomst. Opdrachtgever geeft aan Opdrachtnemer en haar personeel uitdrukkelijk toestemming dergelijke werkzaamheden uit te voeren, mits dit gebeurt als onderdeel van de overeengekomen Diensten en verzekert zij dat enige andere derde partij hetzelfde zal doen. Opzet of bewuste roekeloosheid van Opdrachtnemer zal worden beperkt tot het opzettelijk of bewust negeren van tussen partijen overeengekomen verplicht toepasselijke of door ter zake kundige professionals minimaal geachte veiligheidsinstructies of testprotocollen, dan wel het opzettelijk of bewust oneigenlijk gebruiken van een security assessment methode.
Vindplaats	Aanvullende voorwaarden artikel 7 vrijwaringsovereenkomst
Antwoord	De bedoeling van uw vraag ontgaat ons. Indien u voorstelt een extra artikel op te nemen toestemming te verlenen de werkzaamheden uit te voeren, dan wijzen wij uw suggestie van de hand. Dat wordt in de Overeenkomst overeengekomen. Indien u een andere concrete vraag of een ander concreet voorstel (inclusief onderbouwing) heeft, verzoeken wij u die opnieuw te stellen.

VRAAG 63	De Diensten worden zorgvuldig gepland en gecontroleerd en worden uitgevoerd in nauwe coördinatie met personeel van Opdrachtgever. Opdrachtgever zal ten minste één personeelslid aanwijzen om te dienen als een "Trusted Agent". De "Trusted Agent" zal (i) beslissingen nemen om door te gaan met de betreffende Diensten, (ii) alle Diensten monitoren en (iii) de missiekritieke systemen van Opdrachtgever die buiten de scope van de overeenkomst vallen. De "Trusted Agent" geeft Opdrachtnemer geen toegang tot dergelijke systemen en Opdrachtnemer is niet verantwoordelijk voor dergelijke systemen.
Vindplaats	Aanvullende voorwaarden vrijwaringsovereenkomst
Antwoord	De bedoeling van uw vraag ontgaat ons. Indien u voorstelt de besturing van de Overeenkomst / samenwerking op deze manier vorm te geven, dan wijzen wij uw suggestie van de hand. De samenwerking zal per opdracht anders kunnen zijn en beschreven worden in de offerteaanvraag. Indien die samenwerking niet past, kunt u gedurende het offerteproces deze suggestie doen. Indien u een andere concrete vraag of een ander concreet voorstel (inclusief onderbouwing) heeft, verzoeken wij u die opnieuw te stellen.

VRAAG 64	Opdrachtgever garandeert dat de technologiecomponenten, zoals apparaten die toegang hebben tot internet, eigendom zijn van, gehost worden en beheerd worden door Opdrachtgever en/of gelieerde third-party vendors, zoals serviceproviders van applicaties of internetproviders. Opdrachtgever beschikt over alle machtigingen en/of toestemmingen die nodig zijn voor Opdrachtnemer de Diensten uit te laten voeren zoals vastgesteld in de overeenkomst. Opdrachtnemer aanvaardt in geen geval aansprakelijkheid voor verlies van gegevens of bestanden van Opdrachtgever of haar derde partijen, waarbij tussen partijen vaststaat dat Opdrachtgever en die derden verantwoordelijk zijn voor het uitvoeren van deugdelijke backup- en opslagprocedures. Partijen komen overeen dat in geval van een geschil de vastlegging via logging bewijs zullen vormen van de daarin opgenomen feiten, behoudens tegenbewijs. Partijen geen diensten hiertoe hun vastleggingen ten minste drie maanden te bewaren, tenzij een wettelijke verplichting anders vereist.
Vindplaats	Aanvullende voorwaarden vrijwaringsovereenkomst
Antwoord	De vraag ontgaat ons. Indien u voorstelt een extra artikel betreffende deze garanties op te nemen, dan wijzen wij uw suggestie van de hand. Eigenaarschap en toestemmingen worden beschreven in de offerteaanvraag. Indien u daar vragen over heeft, kunt u gedurende het offerteproces deze vragen stellen en suggesties doen. Voor zover u een suggestie doet de aansprakelijkheid anders overeen te komen dan in de documenten staat, dan wijzen wij uw suggestie van de hand. Wij ontvangen graag een onderbouwd voorstel met verwijzing naar de relevante artikelen. Indien u een andere concrete vraag of een ander concreet voorstel (inclusief onderbouwing) heeft, verzoeken wij u die opnieuw te stellen.

VRAAG 65	Het is de verantwoordelijkheid van Opdrachtgever om eventuele derden waarvan de bedrijfsactiviteiten kunnen worden onderbroken door de Diensten van Opdrachtnemer hieromtrent te waarschuwen informeren, alsmede over de mogelijke gevolgen daarvan. Ingeval de Diensten vereisen dat bij derden IT-systemen worden getest, zal Opdrachtgever ervoor zorgdragen dat deze derde partij een vrijwaringsverklaring zal ondertekenen, die Opdrachtnemer schadeloos stelt voor het verrichten van de Diensten. Op verzoek kan een model vrijwaringsverklaring aan Opdrachtgever ter beschikking worden gesteld.
Vindplaats	Aanvullende voorwaarden vrijwaringsovereenkomst
Antwoord	De vraag ontgaat ons. Indien u een concrete vraag of een concreet voorstel (inclusief onderbouwing) heeft, verzoeken wij u die opnieuw te stellen.

VRAAG 66	Op welke maatregelen doelt opdrachtgever hier concreet? Het is daarnaast aan Opdrachtgever om maatregelen te treffen om schadelijke gevolgen te beperken, zoals door het zorgdragen voor een back-up van de gegevens. Wij stellen daarom voor om sub 2 en 3 te laten vervallen en het artikel als volgt te wijzigen. <i>“Opdrachtnemer zal passende maatregelen treffen om eventuele schadelijke gevolgen voor Opdrachtgever als gevolg van zijn handelen te beperken, welke voorafgaand door partijen zullen worden vastgelegd in het plan van aanpak.”</i>
Vindplaats	Artikel 6 vrijwaringsovereenkomst
Antwoord	Die concrete maatregelen zijn per opdracht specifiek. Wij zullen uw voorstel overwegen in het offerteproces.

Geheimhoudingsovereenkomst

VRAAG 67	Onze medewerkers zijn reeds op grond van hun arbeidsovereenkomst gebonden aan geheimhouding. Het wordt als geen goedwerkgeverschap beschouwd om medewerkers ook individuele verklaringen te laten tekenen gedurende hun dienstverband. Opdrachtnemer waarborgt de geheimhouding namens haar medewerkers en zal die passend doorleggen. Is opdrachtgever in dat geval bereid om deze overeenkomst te laten vervallen?
Vindplaats	geheimhoudingsovereenkomst
Antwoord	Wij willen de mogelijkheid van individuele verklaringen niet geheel uitsluiten, maar zullen hier uitermate terughoudend in zijn. De verplichtingen aangaande geheimhouding zullen dus in het overgrote deel van de opdrachten in het offerteproces in de overeenkomst overeengekomen worden tussen Logius en opdrachtnemer.